

Vážené kolegyně a kolegové, vojáci, občanští zaměstnanci, Evropa by měla být chráněna před útokem balistických raket, které mohou nést jaderné, chemické či biologické zbraně. Křehkost existující Smlouvy o nešíření jaderných zbraní může být v nejbližších letech porušena a dopady obnoveného jaderného zbrojení mohou být pro celý svět nesmírně vážné a nebezpečné. Z našich analýz přitom vyplývá, že se může jednat o reálnou hrozbu.

Ochrana vzdušného prostoru je jedním z hlavních úkolů každé armády. Protivzdušná obrana České republiky není v současnosti schopna vypořádat se s útokem balistické rakety. V tuto chvíli neumíme této hrozbě účinně čelit a ochránit občany naší země.

Z vojenského hlediska by bylo přijetí nabídky USA na vybudování radarové stanice protiraketové obrany pro Českou republiku a její obranu přínosem, protože systémem vytvoří bezpečnější prostředí pro nás i naše spojence. Radarová základna by mohla napomoci i tvorbě budoucího ochranného systému NATO. AČR je schopna vyčlenit vhodný prostor mimo osídlenou oblast pro umístění radaru a případně poskytovat služby nutné pro zabezpečení jeho provozu.

Není sporu, že protiraketová obrana Evropy je vysoce žádoucí. Mohu vás všechny ubezpečit, že experti Armády České republiky budou k projednávání podmínek případného umístění radarové stanice na našem území přistupovat s nejvyšší odpovědností.

**náčelník Generálního štábu AČR
armádní generál Ing. Pavel ŠTEFKA**

Jak již jistě víte od vašich nejvyšších státních představitelů, zahajují Spojené státy podrobnější rozhovory s Českou republikou a Polskem o možném rozmístění proků americké pozemní protiraketové obrany.

Spojené státy se domnívají, že proky protiraketové obrany v Evropě jsou přínosné, protože mohou ochránit většinu Evropy proti balistickým raketám středního až dalekého dosahu a Spojené státy proti mezikontinentálním balistickým raketám vypuštěným ze Středního východu. Zmíněné předsunuté rozmístění amerického systému protiraketové obrany nabídne Evropě takovou ochranu, která doposud neexistovala.

Přestože Spojené státy a Česká republika nyní vyjednávají o umístění specializovaného radaru na českém území, máme na paměti, že konečné rozhodnutí bude výhradně na České republice.

Domnívám se, že česká účast na protiraketové obraně by se mohla stát příležitostí pro vedoucí roli České republiky při zajišťování obrany a bezpečnosti Evropy. A to by mohlo být prospěšné pro všechny. Hluboce oceňuji odpovědné a zasvěcené úsilí, které ČR věnuje – bilaterálně i multilaterálně – současně situaci ve světě a uvědomuje si svoji roli při obraně Evropy a Severní Ameriky proti budoucím hrozbám.

**velvyslanec USA v ČR
Richard GRABER**

PROČ

Připravil: Ladislav LENK s využitím Armádního bulletinu OKS MO

Foto: MDA, Northrop Grumman a Boeing

A fakta

Země, které vlastní zbraně hromadného ničení:

- » Jaderné zbraně: USA, Čína, Velká Británie, Francie, Ruská federace, Izrael, Pákistán, Indie, v dohledné budoucnosti pravděpodobně i Severní Korea
- » Chemické zbraně: Čína, Egypt, Indie, Írán, Pákistán, Sýrie, Ruská federace a USA; s programy vývoje a výroby chemických zbraní jsou spojovány i Izrael a Severní Korea.
- » Biologické zbraně: s programy vývoje a výroby biologických zbraní jsou spojovány Ruská federace, USA, Čína a Sýrie.

Země, které vlastní nosiče zbraní hromadného ničení:

- » Mezikontinentální balistické střely ICBM (dosah nad 5500 km)/námořní balistické řízené střely SLBM: Čína, Francie, Ruská federace, Velká Británie, USA
- » Vlastnictví, programy vývoje, testy balistických řízených střel středního až dalekého dosahu MRBM/IRBM (dosah 1000 – 3000 km, resp. 3000 – 5500 km): Írán, Severní Korea, Pákistán, Indie, Izrael, Saúdská Arábie, Čína; střely dosahu nad 3000 km bude mít v budoucnu pravděpodobně i Severní Korea.
- » Balistické střely různých dosahů, dělostřelecké rakety a střely spadající do kategorie střel krátkého dosahu SRBM: kromě výše uvedených zemí dalších 25 – 35 států

Protiraketovou obranu je nutné chápat jako systém konkrétních obranných opatření – reakci na skutečnou hrozbu. Tato hrozba je podložena dlouhodobou snahou určitých států získat zbraně hromadného ničení a jejich nosiče. V jistých případech existuje, či se předpokládá, úmysl některých zemí využít raketových nosičů schopných nést bojové hlavice se zbraněmi hromadného ničení k podpoře či prosazování zahraničněpolitických a bezpečnostních zájmů.

Důvody zvažované výstavby a následného rozmístění prvků systémů protiraketové obrany jsou reakcí na probíhající změny v rámci celosvětové globální bezpečnostní i vojenskostrategické rovnováhy. Zapadají rovněž do kontextu Strategické koncepce NATO z roku 1999, Bezpečnostní strategie EU (2003) a Bezpečnostní strategie ČR (2003). Tyto dokumenty řadí šíření zbraní hromadného ničení a raketových technologií mezi základní bezpečnostní hrozby současnosti. V kombinaci s nestabilním bezpečnostním prostředím tzv. problémových států, a to zejména z oblasti jihovýchodní Asie a Středního východu, čelíme pak vzrůstajícímu riziku použití těchto prostředků jak proti nám, tak proti našim spojencům.

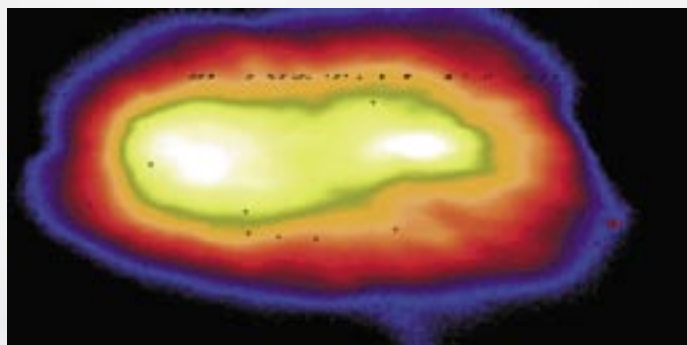
Systémy protiraketové obrany mají přispět k zajištění kolektivní obrany Evropy a Severní Ameriky před případným ohrožením balistickými řízenými střelami odpálenými záměrně, náhodně nebo neautorizovaným způsobem. Rozšíří náš prostor pro svobodu strategického rozhodování a jednání. Významně omezí potenciál vydírání mezinárodního společenství ze strany tzv. problémových států, které nerespektují základní normy mezinárodních vztahů. Ve vojenském případě umožňují efektivní ochranu a použití vojenských sil v mezinárodních mírových misích. Kromě poskytování vlastní ochrany snižují systémy protiraketové obrany rovněž přitažlivost zbraní hromadného ničení a odradí další státy i nestátní aktéry od vývoje, získání a případného použití balistických řízených střel.

Systém protiraketové obrany navrhovaný Spojenými státy a způsob jejího řešení Severoatlantickou aliancí je chápán jako nezbytné obranné opatření schopné čelit potenciálnímu útoku omezeného množství řízených střel odpálených z území kteréhokoliv jiného státu.

Jedním z důvodů zájmu nepřátelských stran o balistické řízené střely je jejich účinnost – to se týká především střel dlouhého a do značné míry i středního doletu – a samozřejmě také psychologický efekt plynoucí z jejich vlastnictví. Nebudeme-li disponovat protiraketovou obranou, budou i starší balistické střely schopné devastujícího útoku zbraněmi hromadného ničení proti našim populačním centřům. Například Severní Korea usiluje o vývoj a rozmístění strategických střel dlouhého doletu (nad 5500 km) a současně rozvíjí své jaderné schopnosti. Potvrdil to i test jaderné zbraně provedený 9. října 2006. Navíc bez ohledu na odzbrojovací a kontrolní režimy prodává know-how i součásti raketových systémů dalším zemím, například Íránu.

Severokorejská raketa typu Taepo Dong 2 je potenciálně schopna dosáhnout území Spojených států i cíle v Evropě. Íránské a syráské střely mohou ohrozit nejen koaliční síly na Středním východě, ale i území Evropy. Deklarovaný zájem Íránu o vývoj kompletního jaderného palivového cyklu a soustavné porušování mezinárodních dohod pak nutně vede k přesvědčení, že usiluje o získání jaderné zbraně. Podle zprávy německé zpravodajské služby BND z října 2006 může Írán disponovat jadernou zbraní a raketami dlouhého doletu už v roce 2015.

Z výše uvedených skutečností je nezbytné vyvodit závěr, že nejpозději do deseti let bude existovat vysoké riziko raketového útoku s použitím ZHN vůči celé Evropě. Vzhledem k omezené přesnosti těchto raketových systémů lze očekávat, že případné útoky nebudou směřovány vůči vojenským zařízením, ale především proti obyvatelstvu na území spojenců.

Snímek zachycuje okamžik, kdy akční stupeň protiraket zasáhl a svoji kinetickou energii zničil bojovou hlavici mimo zemskou atmosféru.

S rostoucím uvědomováním si stávající strategické reality narůstá naléhavost zavádění protiraketové obrany. Je to patrné z přístupu vlád mnoha států, které mají zájem o zvýšení bezpečnosti svých zemí a o vzájemnou spolupráci v této oblasti. V této souvislosti je třeba připomenout, že i Ruská federace a Čína jsou si vědomy existujících hrozeb a v současné době již disponují prostředky proti balistickým řízeným střelám.

Pro protiraketovou obranu hovoří tyto základní faktory:

- » Kontrola zbrojení a strategická stabilita nebudou protiraketovou obranou oslabeny, ale naopak posíleny.
- » Potřebná technologie je k dispozici a – jak mimo jiné napovídají závěry Studie proveditelnosti, jež byla letos dokončena v rámci NATO – bude se s postupem času dále zdokonalovat.
- » Poroste počet států disponujících zbraněmi hromadného ničení a raketovými prostředky. Tím se bude zvyšovat riziko raketového útoku.

Vlastní protiraketová obrana je velmi složitý a vysoce sofistikovaný systém vzájemně propojených a doplňujících se prvků. Funkční protiraketová obrana musí mít tři základní technické části: senzory, zbraňový systém a systém velení a řízení.

Senzory slouží k vyhledávání, detekci, zachycení a automatickému sledování balistické řízené střely ze země, moře, vzduchu i kosmu. Dále zpracovávají parametry předpokládané balistické dráhy, rozpoznávají druhy střel (hlavic) a řídí navádění zbraňových systémů. Zbraňové systémy zajišťují vyhledávání, rozlišování a ničení cílů. Systémy velení a řízení poskytují velitelům údaje o cizí balistické raketě i údaje o automatickém sledování ze senzorů pro nejúčinnější a efektivní reakci a navedení zbraňových systémů.

CO JE

protiraketová obrana?

Text: Michal ZDOBINSKÝ

Foto: Boeing a Raytheon

Ačkoli Spojené státy od 90. let minulého století intenzivně pracují na protiraketové obraně, v evropských zemích ještě donedávna nepatřila tato záležitost mezi prioritní vojenské programy. Nyní se i na starém kontinentě začíná situace měnit. Vzhledem k neustálému nárůstu množství balistických raket v některých od Evropy nepříliš vzdálených oblastech se není čemu divit.

Významný krok byl učiněn v březnu 2006, kdy Aliance dospěla ke konkrétní dohodě o výstavbě společného systému. Jedná se

o tzv. aktivní několikavrstvou obranu bojiště před balistickými raketami ALTBMD (Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence),

kteřá by měla chránit spojenecké jednotky rozmístěné v rámci misí NATO. Systém má podle současných plánů dosáhnout počáteční operační schopnost v roce 2010 a Severoatlantická aliance na něj prozatím vyčlenila 650 milionů eur.

Charakteristickou vlastností ALTBMD se má stát její schopnost integrovat různé existující nebo spíše ještě vyvíjené taktické protiraketové komplexy do jednoho aliančního systému řízení a velení. ALTBMD tak bude schopna zasahovat proti balistickým raketám s dosahem od 300 do 3000 km v několika vrstvách – tedy působit proti nim v různých výškách a dálkách od země. V případě evropských členů Severoatlantické aliance by se mohlo jednat o pozemní systémy Patriot PAC-3, MEADS, SAMP/T, případně námořní Aegis či PAAMS.

PATRIOT PAC-3

Protiletadlový a protiraketový systém vyráběný firmou Lockheed Martin představuje kombinaci upraveného mobilního systému protivzdušné obrany Patriot, u kterého jsou standardní protiletadlové řízené střely MIM-104 nahrazeny novým typem PAC-3 (Patriot Advanced Capability-3). Je již optimalizován pro ničení taktických protizemních raket a oproti typu MIM-104 je výrazně menší, takže každé palebné vozidlo uveze 16 raket PAC-3 namísto původních čtyř MIM-104.

Řízená střela PAC-3 je 5,2 m dlouhá, má průměr těla 0,255 m, startovací hmotnost 315 kg a balistické rakety ničí přímým zásahem. Na cíl je naváděna pozemním řídicím radiolokátorem, po přiblížení k cíli (údajně několik vteřin před setkáním) začne pracovat aktivní radiolokátor v předí řízené střely, který má zajistit přímý zásah. Pro manévrování a pro rychlou korekci finální dráhy letu slouží nejen klasická aerodynamická kormidla na zádi, ale i 180 miniaturních raketových motorků v přední části ŘS, které vyvozuji impulzní tah kolmý na podélnou osu řízené střely. Cíl ničí letící raketa PAC-3 svojí kinetickou energií, avšak pro zvýšení ničivého efektu při boji s letouny nebo střelami s plochou dráhou letu je k dispozici trhavina obklopená prstencem wolframových kuliček.

Firma Lockheed Martin nyní pracuje na vylepšené verzi řízené střely PAC-3MSE s výkonnějším raketovým motorem a většími aerodynamickými plochami, která má mít lepší obratnost a o téměř 50 % delší dosah.

Základna Fort Greely se silami protiraket

MEADS

V rámci programu systému protivzdušné obrany MEADS (Medium-range Extended Air Defence System) spolupracují Spojené státy (mají v něm majoritní 58% podíl) s Německem (přispívá 25%) a s Itálií. Ve Spojených státech by měl MEADS postupně nahradit systémy Patriot, v Německu především komplety Improved Hawk spolu s částí Patriotů a v Itálii zastaralé systémy Nike Hercules.

Mobilní MEADS se uplatní jak při ochraně rozmístěných nebo postupujících vojenských jednotek, tak i pro územní obranu obytných center, klíčových průmyslových nebo energetických objektů. Poskytuje ochranu v rozsahu 360° proti taktickým balistickým raketám s dosahem do 1000 km, letounům, nejmodernějším střelám s plochou dráhou letu a bezpilotním prostředkům. MEADS využívá kombinaci výše zmíněných řízených střel PAC-3 (resp. zřejmě PAC-3MSE) s novým přehledovým radiolokátorem i multifunkčním radiolokátorem pro řízení palby.

Předpokládá se, že jedna baterie MEADS bude mít celkem šest palebných vozidel (každé s 12 ŘS) a jedno taktické řídicí středisko. K dispozici tak bude 72 řízených střel připravených pro okamžité použití.

Jedna z hlavních odlišností MEADS oproti současným systémům protivzdušné obrany má spočívat v tzv. rozproštěné architektuře a síťovém propojení s dalšími senzory či systémy. Proto může fungovat zcela samostatně nebo ve spolupráci s jinými systémy PVO a bude jej možné integrovat do ALTBMD.

Podle dnešních plánů by první systémy MEADS mělo obdržet Německo s Itálií, kde se od roku 2012 počítá se zahájením plnění počátečních operačních schopností, v USA by to mohlo být o tři roky později.

SAMP/T

Od konce 80. let vyvíjený francouzsko-italský systém protivzdušné obrany využívající společnou řízenou střelu bude k dispozici v nejméně třech verzích. Pozemní mobilní systém protivzdušné obrany středního dosahu SAMP/T – (Surface-Air Moyenne Portee/Terre) je určený pro ochranu důležitých objektů proti masivním útokům letounů, střel s plochou dráhou letu, protiradiolokačních ŘS i některých typů balistických raket. Využívá víceúčelový radiolokátor a vertikálně vypouštěné řízené střely ASTER 30 schopné dosáhnout rychlost až 1400 m/s. Raketa využívá kombinovaný princip navádění. Během letu dostává

každou sekundu od víceúčelového radiolokátoru upřesnění polohy cíle a teprve v konečné fázi letu začne pracovat aktivní radiolokační naváděcí systém v přídi řízené střely.

Při ničení protizemních řízených střel má systém SAMP/T dosah asi 25 km, v případě bojových letounů to je vzdálenost do 50 km a proti průzkumným prostředkům může působit až na vzdálenost 100 km. Francie si pro své pozemní vojsko a letectvo zatím objednala 12 systémů SAMP/T, šest dalších dostanou italské ozbrojené síly.

AMERICKÁ CESTA

Nejdále v problematice protiraketové obrany jednoznačně postoupily Spojené státy, které se jí intenzivně zabývají řadu let a investují do ní ohromné finanční prostředky (doposud téměř 100 mld. USD). Snahou je vytvořit víceprvkový integrovaný celosvětový systém k ochraně vlastního teritoria i území spojenců proti omezenému úderu balistických raket všech dosahů a ve všech fázích jejich letu. Kromě již zmíněných kompletů Patriot PAC-3, MEADS a Aegis s řízenou střelou SM-3 se jedná ještě o několik dalších systémů.

Firmy Northrop Grumman a Raytheon vyvíjejí zbraň známou jako KEI (Kinetic Energy Intercept), která by se měla vyznačovat extrémním zrychlením a jež má být schopna kinetickou energií ničit balistické rakety především ještě na jejich vzestupné dráze letu. Počítá se s mobilním odpalovacím zařízením a s uvedením do operačního provozu po roce 2010.

Již řadu let konsorcium amerických firem pracuje na programu ABL (Airborne Laser), což je vysoce energetický chemický laser umístěný na letounu Boeing 747-400F. Měl by hlídkovat nad vlastním územím nebo územím spojenců ve výšce okolo 12 000 m, sledovat horizont a vyhledávat zdroj IČ energie od pracujícího raketového motoru balistické střely. Následně by na ni měl působit laserovým paprskem, který jí má způsobit devastující poškození ještě v její vzestupné fázi letu. Oba popsané systémy však musejí být rozmístěny v geografické blízkosti místa vzletu raket protivníka.

Pro ničení balistických raket krátkého a středního dosahu v konečné fázi jejich letu má sloužit pozemní systém THAAD (Terminal High Altitude Area Defence) vyvíjený týmem vedeným firmou Lockheed Martin. Mobilní THAAD může bránit nejružnější objekty a oblasti prakticky po celém světě, přičemž jedna baterie by měla ochránit velké město. THAAD má mít výškový dosah až 150 km, dálkový

Hlavice protiraket s akčním prostředkem EKV, který ničí balistické rakety protivníka účinně svojí kinetickou energií.

okolo 200 km a bude možné jej nasazovat ve spolupráci s komplety kratšího dosahu Patriot PAC-3 nebo MEADS.

Zatímco THAAD i další prostředky jsou ve vývoji, mají dnes USA k dispozici již část klíčového pozemního národního systému protiraketové obrany GMD (Ground-based Midcourse Defence). Do tohoto primárního prvku vícevrstvé obrany určeného proti balistickým raketám dlouhého dosahu jsou zapojeny družice včasné výstrahy detekující jejich start, výkonné pozemní nebo námořní radiolokátory včasné výstrahy dalekého dosahu a konečně v podzemních silech umístěné antirakety schopné ničit balistické rakety ve střední fázi jejich letu. Zatím jsou známy dvě jejich dislokace antiraket, a to na základně Fort Greely na Aljašce a Vandenberg v Kalifornii. Podle jejich výrobce firmy Boeing bylo do konce roku 2005 instalováno celkem 18 kusů těchto raket, jejichž letové zkoušky mají pokračovat i v letošním roce. Právě rakety tohoto systému by mohly být rozmístěny na zvažované základně v Evropě a v rámci amerického programu protiraketové obrany by mohly chránit i území jejich aliančních spojenců.

ALIANCE

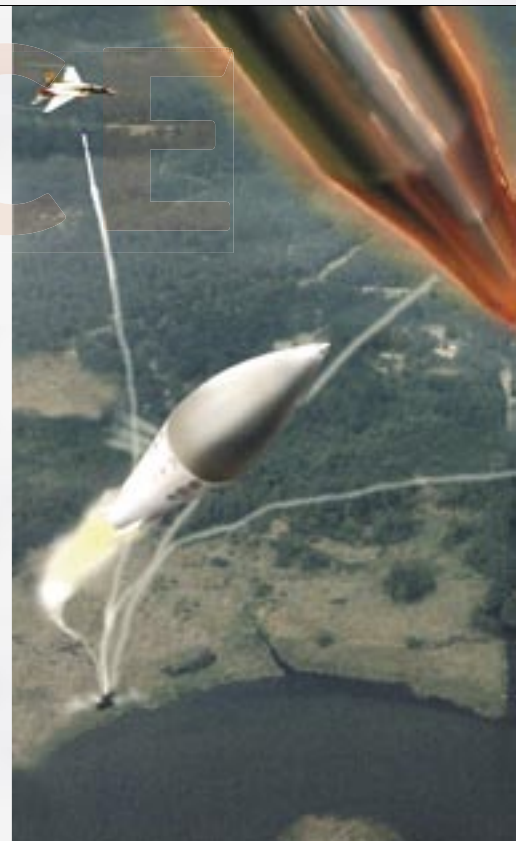
má Studii proveditelnosti

Připravil: Ladislav LENK s využitím Armádního bulletinu OKS MO
Foto: EADS a Lockheed Martin

Koncept protiraketové obrany NATO vychází především ze Strategické koncepce NATO, která uvádí nutnost budování protiraketové obrany rozmístěných jednotek.

Aliance pracuje na dvou základních programech protiraketové obrany. První z nich má zajistit ochranu sil v operaci (ochranu bojiště). Jedná se o tzv. ALTBMD projekt

(ACTIVE LAYERED THEATRE BALLISTIC MISSILE DEFENCE), jehož cílem je obrana sil NATO před balistickými řízenými střelami s dosahem do 3000 km. Druhý se věnuje ochraně teritoria členských zemí NATO – tj. sil a míst s vysokou hustotou obyvatelstva proti celému rozsahu hrozeb představovaných balistickými řízenými střelami s neomezeným dosahem.

Protiraketová obrana patří také k nejdůležitějším tématům spolupráce v rámci Rady NATO – Rusko (NRC). Projekt řeší možnosti spolupráce protiraketových prostředků NATO a Ruska při ochraně rozmístěných vojsk ve společné mírové operaci. V současné době probíhá zpracování Studie interoperability systémů (SYSTEM-TO-SYSTEM INTEROPERABILITY STUDY), která má posoudit možnosti společného působení protiraketových prostředků NATO a Ruska.

ALTBMD: AKTIVNÍ VRSTVENÁ PROTIRAKETOVÁ OBRANA BOJIŠTĚ

V roce 1998 přijaly členské státy NATO rozhodnutí o vytvoření Aktivní vrstvené protiraketové obrany bojiště NATO – ALTBMD. Jejím úkolem je zajistit ochranu spojeneckých sil nasazených v operaci uvnitř nebo mimo teritorium Severoatlantické aliance proti balistickým řízeným střelám s dosahem do 3000 km.

Cílem programu je integrace jednotlivých národních palebných prostředků (PATRIOT, SAMP/T, MEADS, THAAD) do jedné zastřešující architektury velení a řízení, kterou NATO vyvíjí ze společných prostředků.

v rámci ALTMBD zvítězilo americké konsorcium SCIENCE APPLICATIONS INTERNATIONAL CORPORATION (SAIC).

ALIANČNÍ PROJEKT PROTIRAKETOVÉ OBRANY

Na pražském summitu NATO v listopadu 2002 se rozhodlo o zpracování Studie proveditelnosti protiraketové obrany NATO (NATO MISSILE DEFENCE FEASIBILITY STUDY – NATO MDFS). Jejím cílem bylo posouzení možností ochrany teritoria, sil a obyvatelstva členských zemí proti celé škále raketových hrozeb se zaměřením na období 2005 – 2015. Základní architektura je realizovatelná za cca 20 miliard eur.

Studie poskytuje východiska pro další rozhodování o možnostech zajištění protiraketové obrany prostoru NATO a mimo jiné jasně ukazuje, že:

- » architektura založená na systémech ALTMBD dosáhla svých limitů, dokonce i proti hrozbám balistických raket kratšího dosahu, ale především v kontextu obrany teritoria a obyvatelstva; architektura ALTMBD je nicméně zásadní pro obranu proti některým druhům balistických řízených střel; systémy zahrnující pozemní protiraketové středního dosahu jsou nutné pro obranu proti všem hrozbám a scénářům zvažovaným v MDFS;
- » bude nutné vytvořit specifickou a širokou síť senzorů/radarů/čidel, včetně sledovacích a naváděcích pozemních a satelitních senzorů.

Protiraketové senzory by si měly pořizovat jednotlivé země ze svých prostředků na základě stanovených Cílů sil (FORCE GOALS) v rámci systému obranného plánování. Počáteční operační schopnosti ALTMBD mají být dosaženy v roce 2010, plně integrovaný systém má fungovat od roku 2012.

V roce 1999 vznikla iniciativa Spojených států, Německa a Nizozemska ke koordinaci národních prostředků protiraketové obrany bojiště, zaměřená na společný výcvik, rozvoj interoperability a testování systémů protivzdušné obrany. V souvislosti s vývojem projektu ALTMBD nabídly v roce 2004 uvedené země kapacity EXTENDED AIR DEFENCE TASK FORCE (EADTF) pro alianční využití. Tato nabídka byla přijata na summitu NATO v Istanbulu v červnu 2004. Velmi aktivní je v této oblasti především Velká Británie, Nizozemsko, SRN, Itálie či Francie, zájem o spolupráci má Izrael.

Systém ALTMBD není schopen zajistit obranu před mezikontinentálními balistickými řízenými střelami, ale ani proti některým střelám středního doletu. A právě o tyto zbraně, včetně ZHN, usilují některé potenciálně nepřátelské státy.

V rámci výroční konference k problematice obrany proti balistickým střelám, která se konala loni v září v Londýně, zástupci NATO oznámili, že ve výběrovém řízení na dodavatele

Na základě NATO MDFS byla 3. března 2006 schválena Konečná zpráva o Studii proveditelnosti protiraketové obrany NATO, tj. stručně shrnutí hlavních závěrů. Zprávu následně přijali národní ředitelé pro vyzbrojování zemí NATO v dubnu 2006 a ministři obrany zemí NATO na svém formálním zasedání 8. června v Bruselu.

V Severoatlantické alianci nyní budou probíhat jednání o politicko-vojenských aspektech možné realizace protiraketové obrany. Určité dílčí závěry byly prezentovány na summitu NATO v Rize v listopadu 2006. Česká republika s podporou Spojených států usiluje o odtajnění části dokumentu Studie proveditelnosti, aby se o protiraketové obraně mohla začít vést širší debata.

Současné se rozbíhají pracovní jednání o vybraných aspektech studie. Tato jednání mají vést k politickému rozhodnutí na úrovni vlád členských států NATO o tom, zda a na jakých principech protiraketovou obranu vybudovat. Při politických diskusích však lze očekávat odkrytí některých problémů, jako např. výše nákladů a jejich sdílení, provázanost aliančního systému se systémem Spojených států atd.

Případný alianční protiraketový „deštník“ by vypadal obdobně jako americký systém protiraketové obrany. Propojení mezi aliančním a americkým systémem je možné nejen v politické, ale i v technologické oblasti. Pokud by se protiraketová obrana evropského území měla vyvíjet zcela nezávisle na protiraketové obraně USA, vývoj by trval dlouho a cena by byla několikanásobně vyšší.

NATO

a protiraketový štít

Velvyslanec České republiky při NATO Štefan Füle poskytl rozhovor na aktuální téma

Připravili: Michal ZDOBINSKÝ a Jan PROCHÁZKA
Foto: Jan PROCHÁZKA

■ **Pane velvyslanče, můžete na úvod charakterizovat bezpečnostní rizika, která dnes nebo v blízké budoucnosti hrozí České republice, potažmo NATO?**

Členství v Severoatlantické alianci a pevné transatlantické vztahy jsou základem bezpečnostní strategie České republiky a zároveň

garancí obrany země v případě napadení. Pravděpodobnost, že k němu dojde mohutným vpádem pozemních sil, je v dohledné době velmi malá. Naopak nebezpečí asymetrických hrozeb, včetně útoku za použití zbraní hromadného ničení a balistických raket, roste s tím, jak některé nedemokratické a zejména nepředvída-

telné režimy usilují o přístup k těmto zbraním a jejich nosičům. Již Strategická koncepce NATO, schválená nejvyššími představiteli států a vlád ve Washingtonu v dubnu 1999, proto explicitně vyzvala k pracím na protiraketové obraně, a to ve spojitosti s ohrožením právě zbraněmi hromadného ničení. Teroristické útoky na Spojené státy dne 11. září 2001 pak poukázaly na další velmi nebezpečnou hrozbu, a to ze strany mezinárodního terorismu a militantních extremistických hnutí. Tyto nové hrozby spolu s globálními důsledky nekontrolovatelných či rozpadajících se států přiměly Alianci na začátku 21. století k hlubší politické a vojenské transformaci.

■ **Jak na tato nová rizika reaguje NATO?**

Základní poslání Aliance se nijak nemění – tím zůstává obrana obyvatelstva členských zemí, jejich území a společných hodnot. Mění se však svět kolem nás a na to musí reagovat i naše Aliance, má-li odpovědně a efektivně naplňovat své poslání. Praha v tomto procesu sehrála důležitou roli. Nejvyšší představitelé členských zemí právě zde na summitu v roce 2002 potvrdili, že Aliance musí zůstat relevantní bezpečnostní zárukou i v tomto novém prostředí. Má tomu napomoci řada nových nástrojů, které se nám daří od té doby dále rozvíjet. Mezi ty politické patří prohloubení dialogu o bezpečnostních otázkách a jeho rozšíření i o takové oblasti, jako je energetická

bezpečnost. Mezi partnerské patří budování široké sítě konzultačních a kooperativních vztahů, kam mj. patří jak další rozšiřování NATO, tak i upevňování strategických vztahů s Ruskou federací. Novým bezpečnostním hrozbám čelíme i vojenskými operacemi vedenými v souladu s Chartou OSN, resp. rezolucemi Rady bezpečnosti OSN. Mezi nejdůležitější vojenské kroky patří vytvoření jednotek rychlé reakce a zvýšení expedičních schopností.

■ *Lze zmínit konkrétnější opatření?*

Summit v Praze kromě jiného rozhodl, že vzhledem k povaze nových hrozeb je třeba posoudit i otázku vytvoření funkčního systému obrany aliančního území a jeho obyvatel před balistickými raketami. Příslušná Studie proveditelnosti byla dokončena v roce 2006 a na summitu v Rize koncem téhož roku její hlavní závěry schválili nejvyšší představitelé států a vlád. Základním přínosem studie je zjištění, že protiraketová obrana území Aliance a jejích populačních center je technicky proveditelná. Poměrně rozsáhlá studie se tak stala technickým podkladem pro probíhající konzultace, jejichž cílem bude přijetí politického rozhodnutí, zda Aliance má mít vlastní protiraketový štít a jaké mají být jeho parametry. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že při svém rozhodování bude NATO vycházet z klíčových principů své činnosti, kterými jsou nedělitelnost alianční bezpečnosti a alianční solidarita. Podstatná v této souvislosti je i skutečnost, že z celkových 26 členských zemí jich 21 je současně členem Evropské unie. Navíc jakékoliv rozhodnutí může být přijato jen na základě konsenzu – tedy souhlasu všech členských zemí. Aliance také vždy prosazovala a prosazuje řešení krizí a konfliktů především politickými prostředky a v tomto kontextu je třeba vidět i protiraketovou obranu. Jedná se výlučně o obranné prostředky, které mají sloužit k ochraně před potenciálním propojením nepředvídatelných režimů a teroristů na jedné straně a zbraní hromadného ničení a balistických raket na straně druhé. Zpravodajské služby, ale i otevřené zdroje shodně konstatují, že existují státy a oblasti, které se postupně k takovému propojení přibližují.

■ *Jak Severoatlantická aliance postoupila v oblasti protiraketové obrany?*

Aliance již delší dobu rozvíjí program protiraketové obrany bojiště zaměřený na obranu aliančních sil působících v operaci, a to jak uvnitř, tak mimo území Aliance. Takováto obrana se opírá o již existující (například Patriot),

tak i vyvíjené národní prostředky obrany proti taktickým balistickým raketám. Státy NATO se rozhodly vynaložit prostředky na integraci těchto národních prostředků do aliančního systému řízení a velení. První takový kontrakt byl podepsán koncem minulého roku. Očekává se, že tento alianční protiraketový systém by mohl být funkční během několika dalších let. Právě oblast protiraketové obrany vojsk v operacích je jedním z příkladů úspěšné spolupráce mezi Severoatlantickou aliancí a Ruskou federací v rámci Rady NATO – Rusko. Cílem je dosáhnout interoperability aliančních a ruských protiraketových systémů při ochraně rozmístěných vojsk v rámci případné společné operace NATO a RF. V současnosti probíhá zpracování příslušných studií. Součástí práce jsou i společná cvičení prvků velení a řízení protiraketových jednotek NATO a Ruské federace. Studie proveditelnosti i příslušné závěry posledního aliančního summitu poukazují na důležitost národních schopností při budování komplexního systému protiraketové obrany NATO. Poukazuje se zejména na podstatné technologické a finanční výhody, které by přineslo eventuelní zapojení již existujícího či rozmísťovaného národního systému do komplexního aliančního protiraketového štítu.

■ *V budování komplexního systému protiraketové obrany jsou jednoznačně nejdále Spojené státy...*

Americký globální protiraketový systém je již delší dobu deklarován jako systém na obranu nejen USA, ale i spojenců. Již nyní geograficky zahrnuje několik dalších zemí, např. radary ve Velké Británii, Grónsku či Japonsku, a kromě území USA pokrývá i Kanadu, která se však na systému nepodílí. Jeho případné rozmístění ve střední Evropě dává možnost chránit jak USA, tak i evropské spojence proti raketám vypuštěným zejména z oblasti Blízkého východu. Rozmísťování evropského pilíře americké protiraketové obrany sehraje klíčovou roli pro jakékoliv rozhodnutí o budoucnosti aliančního protiraketového systému. Americký systém je kompatibilní s aliančním systémem řízení a velení a lze jej tedy do tohoto systému integrovat. Náklady, které by nesla Aliance na tuto integraci a provoz systému, by tvořily jen malou část nákladů odhadovaných k vytvoření vlastního aliančního systému. NATO za jednu z variant navíc považuje propojení takto integrovaného národního systému se zmíněným aliančním systémem na obranu proti taktickým balistickým raketám. Aliance počítá s tím, že takový obranný systém lze budovat co do schopností postupně.

■ *Neměl by případný alianční systém protiraketové obrany negatívni dopad na vztahy s Ruskem?*

Partnerství mezi NATO a Ruskou federací je strategickým elementem pro posílení bezpečnosti v Euroatlantické oblasti. To by mělo najít svůj odraz i na úrovni spolupráce s Ruskem na eventuelním budování komplexní alianční protiraketové obrany. Otevřená komunikace s Ruskou federací probíhá na několika úrovních, nevylučuje Radu NATO – Rusko. Technologickým mostem k takové spolupráci je společná práce na interoperabilitě taktických protiraketových systémů. Politickým mostem by pak mělo být rozhodnutí Aliance o vybudování komplexního aliančního systému a o formách spolupráce s Ruskou federací při jeho realizaci.

■ *Jak tedy vidíte perspektivu případného komplexního aliančního „protiraketového deštníku“?*

Z časových, praktických, technologických i finančních důvodů si nelze představit budování komplexního aliančního systému protiraketové obrany, který by neintegroval již existující národní schopnosti v tomto směru. Pro budování alianční protiraketové obrany je proto její úzká provázanost s americkým systémem jedinou reálnou cestou vpřed. Rozmístění evropského pilíře americké globální protiraketové obrany je první element mnohem širší architektury, přispívající k ochraně všech nás Evropanů. Odmítání amerického systému ve své podstatě znamená odmítnout základ možného systému aliančního. Tyto úvahy samozřejmě neprobíhají ve vakuu – pro naši Alianci je aktivní obrana jen jednou ze škál možností reakce na vyvíjející se bezpečnostní prostředí. Prioritami jsou a zůstávají prevence a politické prostředky. Síla takových politických prostředků však vždy v historii závisela na rozhodnosti a opatřeních k zajištění vlastní bezpečnosti a nevydíratelnosti. Pražské rozhodnutí nejvyšších představitelů států a vlád o zpracování Studie proveditelnosti před více než čtyřmi lety i jakékoliv další alianční úvahy o vybudování protiraketového systému je tak třeba vždy vnímat ve světle vyvíjejícího se bezpečnostního prostředí a nových bezpečnostních hrozeb. Adekvátní reakcí na ně plní Aliance své hlavní poslání – hájení svobody, společného dědictví a kultury svých národů, založené na zásadách demokracie, svobod jednotlivce a právního státu.

RADAR

pod lupou

Text: Michal ZDOBINSKÝ
Foto a kresba: Boeing, MDA a VLIS

Ještě týž den, kdy nová vláda získala důvěru Parlamentu ČR, se na ni obrátily Spojené státy se žádostí zahájit další jednání o možném umístění radiolokátoru systému protiraketové obrany na našem území.

V roce 2006 se u nás i v sousedním Polsku poměrně hodně debatovalo o aspektech případného umístění prvků evropské větve protiraketové obrany USA. Obě země mají optimální geografickou polohu pro umístění obranných zařízení s ohledem na možný útok z oblasti Středního východu na USA i většinu Evropy. Jsou také americkou stranou považovány za politicky stabilní a spolehlivé spojence. Loni se v této souvislosti hovořilo o dvou alternativách.

O případném umístění základny s protiraketami i základny se specializovaným přehledovým a střeleckým radiolokátorem v jedné či druhé zemi nebo o tzv. dělené variantě, kdy by v jednom státě byly antirakety a ve druhém radarový systém. Přestože první alternativa je technicky částečně jednodušší a tedy i finančně méně nákladná, nakonec se Spojené státy zaměřily na druhou možnost s tím, že by v Polsku mohla případně vzniknout základna s asi 10 protiraketami a na našem území by byl

Radiolokátor GBR-P ještě bez instalovaného ochranného kulového radomu

Pohled na vlastní anténu RL uvnitř radomu

umístěn specializovaný radar, známý zatím pod zkratkou GBR (Ground Based Radar), tedy pozemní radar nebo také XBR (X-Band Radar), čili radar pracující v pásmu X.

RADARY, RADARY

Protiraketová obrana představuje komplex spolupracujících a navzájem propojených prostředků včasné výstrahy, řízení a velení i vlastních aktivních prvků schopných ničit letící balistické rakety. Do první jmenované kategorie spadá vedle družic na nízkých nebo vysokých oběžných drahách i síť mohutných pozemních stacionárních radiolokátorů včasné výstrahy schopných vyhledávat a detekovat (následně určitý omezený čas i sledovat) balistickou raketu již při její vzestupné fázi letu.

USA však již pracují na vzduchem nebo po moři přepravitelných mobilních radarech včasné výstrahy, které by bylo možné rozmístit v blízkosti potenciálně nebezpečné země nebo oblasti. Budou schopny ještě dříve detekovat stoupající balistickou raketu a poskytnou dalším složkám protiraketové obrany čas navíc na příslušnou reakci. Ve výčtu prvků včasné výstrahy komplexního protiraketového „deštníku“ nelze vynechat ani americké křižníky a torpédoorbce se zbraňovým systémem protivzdušné obrany Aegis. Ve vhodných částech oceánu rozmístěná plavidla s modifikovaným radiolokátorem SPY-1 a výkonnějšími protiletadlovými/protiraketovými řízeními střelami by se postupně měla začít podílet na včasné varování i vlastní funkci amerického systému protiraketové obrany.

NEJMODERNĚJŠÍ A NEJVÝKONNĚJŠÍ

Kromě zmíněných RL včasné výstrahy bude protiraketový komplex využívat i radar jiné kategorie. Vzhledem k jeho možnostem ho lze označit jako víceúčelový. Útočící balistickou raketu může zachytit a sledovat zřejmě již v pozdější fázi její vzestupné dráhy, pak po celou dobu její střední fáze letu a také do určitého stadia konečné fáze letu. Na rozdíl od RL včasné výstrahy tedy bude XBR po podstatně delší časový úsek i na mnohem delší dráze sledovat balistickou raketu nebo z ní následně uvolněnou jednu či více individuálních bojových hlavic. Mezi nimi musí rozlišit skutečné hlavice od klamných a určovat místa jejich dopadu. To ale ještě není všechno. Radar bude současně směřovat vlastní antiraketu do oblasti cíle, sledovat a vyhodnocovat, zda v konečné fázi samostatně naváděný prostředek EKV z antirakety zasáhl a svojí kinetickou energií zničil bojovou hlavici. Radar je součástí amerického pozemního systému protiraketové obrany GMD (Ground-Based Midcourse Defence), který je určen pro ničení jednotlivých balistických raket v jejich střední fázi letu prostřednictvím antiraket, startujících z podzemních sil.

Celkem z pochopitelných důvodů je o zcela novém GBR k dispozici zatím jen malé množství přesných informací. Protože pracuje v pásmu X (frekvence 8 až 12 GHz, vlnová délka 3,75 až 2,5 cm), mluví se o něm, jak již bylo zmíněno, také jako o radaru XBR. Podobná, ale plovoucí a dnes intenzivně testovaná verze se označuje SBX (Sea Based X-Band Radar) nebo také SBR (Sea Based Radar). Oba typy vyvinula firma Raytheon, která při jejich konstruování využila poznatky z typu GBR-P (Ground Based Radar-Prototype). Ten je od konce 90. let umístěn ve zkušebním středisku na atolu Kwajalein na Marshallových ostrovech a používá se k ověřování prakticky všech činností, které budou plnit zřejmě ještě větší a výkonnější typy XBR (GBR) a SBX (SBR).

Radar XBR je charakteristický ohromným kulovým překrytem (radomem), pod kterým se ukrývá plošná přijímací/vysílací fázovaná anténa. Ta jako u běžných radarů nerotuje (pro dosažení požadovaného zorného pole se ale celá základna s anténou mechanicky nastaví v horizontální rovině v rozsahu 356° a v polohovém úhlu 0° až 90°), protože pro vysílání impulzů elektromagnetické energie a přijímání odrazů od cíle využívá 69 632 elektronicky ovládaných individuálních

Součástí komplexního systému je i komunikační stanice pro přenos řídících povelů.

galium/arsenidových modulů. Konkrétnější údaje včetně rozměrů zatím nejsou k dispozici. V případě plovoucího radaru SBR se uvádí, že při přibližně 45 000 vysílacích/přijímacích modulech zaujímá aktivní část antény plochu asi 123 m².

Typ XBR představuje bezesporu nejmodernější a nejvýkonnější zařízení, které v této kategorii ve světě existuje. Předpokládá se, že kromě značného dosahu řádově v tisícovkách kilometrů bude mít mimořádnou přesnost a rozlišovací schopnost. Pokud má provádět vyhodnocování zásahu a zničení nepřátelské bojové hlavičky, musí zachycovat i její případné úlomky v prostoru mimo zemskou atmosféru.

MÍSTO, VELIKOST, VLV NA OKOLÍ...

V červenci loňského roku si u nás americký dvacetičlenný expertní tým prohlédl tři vytypované vojenské újezdy – Libavou, Brdy a Boletice – zda z technického hlediska vyhovují pro umístění protiraket nebo radarové stanice. Vzhledem k nutným výrazným investicím do místní infrastruktury byly posléze vyřazeny Boletice. Ze dvou zbylých lokalit se pak USA rozhodly nás oslovit, zda by bylo možné umístit radarovou stanici v Brdech.

Přestože konkrétní rozměry vlastní stanice s radarem XBR nejsou k dispozici, dá se počítat s rozlohou do 4 km² včetně bezpečnostní zóny. Pokud bychom vzali v úvahu rozlohu Vojenského újezdu Brdy

o celkové ploše 260 km², tak radarová stanice by zabírala cca jeho sedmdesátinu. Chod stanice by včetně pracovníků údržby a ostrahy mělo zajišťovat přibližně 150 až 200 osob. Protože by byla umístěna v existujícím vojenském prostoru, její přítomnost by pro obyvatele vybrané lokality nepřinesla prakticky žádná nová omezení. Předběžně se dá předpokládat, že by přístup neautorizovaných osob byl omezen v okruhu asi 0,5 km od stanice a v okruhu do 14 km by se nesměly používat výbušniny. Bezletová zóna pro civilní letouny by měla být v okruhu 8,6 km, pro vojenské stroje pak 4,5 km. Je třeba znovu zmínit, že by stanice případně byla umístěna ve vojenském újezdu, kde již dnes bezletové zóny fungují (viz mapa), takže významnější rozšíření jejich hranic se nepředpokládá, stejně jako případné zásahy do stávajících leteckých koridorů.

Vzhledem ke zmíněnému pracovnímu kmitočtu (8 až 12 GHz), relativně nízkému impulznímu výkonu, úzké vyzařovací charakteristice (cca 0,5° rozmítané v sektoru asi ±13°) a dalším faktorům by tento nejmodernější radiolokační prostředek neměl způsobovat žádná výrazná omezení ve svém okolí. Předpokládá se pouze vytvoření bezpečnostní, asi 14 km vzdálenosti pro součinnost nebo činnost dalších například i civilních rádiových a elektronických prostředků. Mobilní

Vývoj a zkoušky nových radarů probíhají i na ostrově Carlos.

telefony, TV a rádiové vysílání by vzhledem k odlišným pracovním kmitočtům neměly být dotčeny vůbec.

A v této souvislosti ještě jedna důležitá poznámka. Na rozdíl od neustále pracujících standardních přehledových radarů (protivzdušná obrana, řízení letového provozu atd.) bude GBR vyzařovat jen v omezených případech, jako například při testování nebo při cvičeních. Do plného provozního režimu bude pochopitelně uveden za situace, pro kterou je určen a kterou by si asi nikdo opravdu nepřál.

ZPŮSOB OCHRANY

Podle informací, které jsou dnes k dispozici, nepočítají Spojené státy ani s trvalým rozmístěním žádného dalšího raketového systému na ochranu radaru. Jeho protivzdušnou obranu by měly zabezpečovat naše letovostní stíhací letouny Gripen, začleněné v aliančním systému protivzdušné obrany NATINADS. Teprve v případě krize by USA po dohodě s hostitelskou zemí zřejmě přistoupily k dočasnému posílení protivzdušné obrany základny vlastními prostředky.

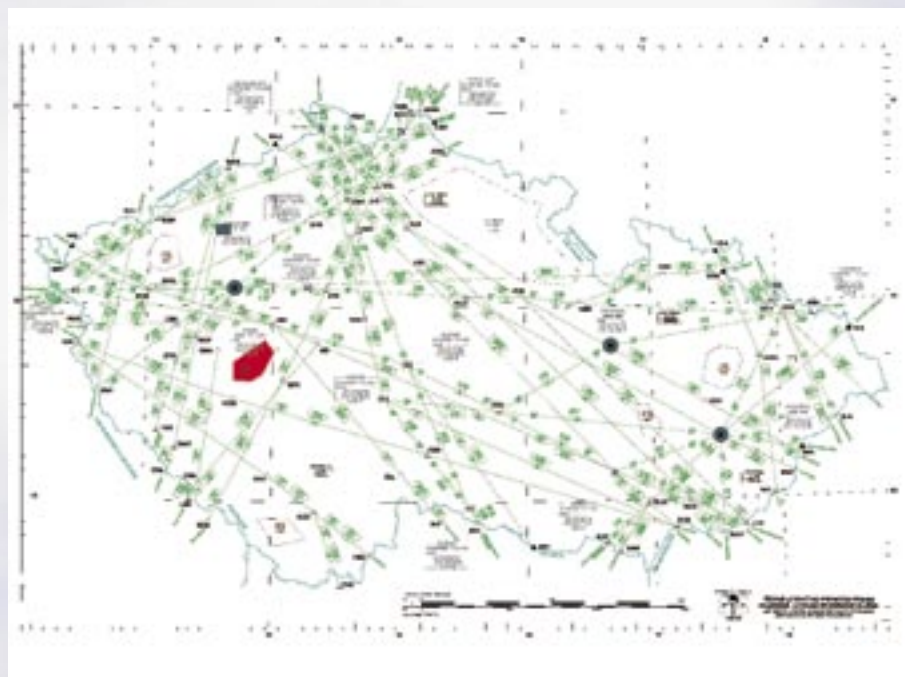
V této souvislosti se často diskutuje otázka právního postavení vlastní stanice na území ČR a status zde působících amerických vojáků. Podle prvních vyjádření

Příklad operačního střediska jednoho z prvků protiraketové obrany

by se základna z právního hlediska měla řídit v NATO platnou dohodou o statutu sil, která je známá pod zkratkou SOFA a která by mohla být ještě dodatkem „bilateralizována“ s ohledem na specifické potřeby nebo

požadavky ČR. V této souvislosti ale určitě stojí za to již teď poznamenat, že na našem území by se nestřídali řadoví námořníci nebo pěšáci, ale že by obsluhu stanice zajišťoval zmíněný nepočetný tým většinou vysokoškolsky vzdělaných specialistů, navíc prověřených pro vysoce odpovědné funkce.

Z této mapy je evidentní, že ani dnes nad Vojenským újezdem Brdy nevedou žádné trasy letecké dopravy.

DO PĚTI LET?

Bezpečnostní rada států na svém zasedání ve středu 24. ledna 2007 dala souhlas k jednáním o možném umístění radarové stanice na našem území. Předpokládá se, že ustavený expertní tým bude s americkou stranou probírat velké množství otázek, takže by rozhovory mohly trvat řadu měsíců. Pokud by došlo ke konečné shodě následně stvrzené podpisy příslušných smluv, ratifikované Parlamentem ČR a prezidentem republiky, mohl by zatím informativní harmonogram dalšího postupu vypadat přibližně následovně: Projekt by mohl být hotov v roce 2008 a ještě v témže roce by se mohla zahájit výstavba stanice. Po ukončení stavebních prací v roce 2009 se počítá s vyhrazením následujícího roku na instalaci vlastního radaru. A konečně testy celého systému by mohly přicházet v úvodu v průběhu roku 2011, po kterých by začal operační provoz.

ZÁKLADNA

z hlediska práva

Připravil: Jan ZEMAN
Foto: Jiří HOKŮV a Boeing

Na otázky týkající se právních aspektů umístění spojenecké základny na území České republiky odpovídá Jakub Cimoradský z oddělení mezinárodního práva sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany.

■ ***Jakým způsobem by bylo právně řešeno umístění radarové základny USA na území České republiky?***

Na tuto otázku je prozatím obtížné podrobněji odpovědět, protože jednání s americkou stranou o konkrétních smlouvách by byla zahájena až po rozhodnutí o umístění základny na území ČR. Na základě předběžných konzultací lze nicméně konstatovat, že právní otázky by byly řešeny prostřednictvím balíčku několika na sebe navazujících smluv. Tyto dokumenty by upravovaly zejména obecné podmínky umístění základny, právní postavení personálu USA, ale též řadu dalších, spíše technických otázek spojených s běžným provozem základny.

■ ***Který z těchto dokumentů by bylo možné považovat za nejvýznamnější a co by obsahoval?***

Základním prvkem celého balíčku by byla obecná dohoda o spolupráci mezi ČR a USA v oblasti protiraketové obrany. Zde by byla stanovena základní pravidla i podmínky zapojení ČR do systému protiraketové obrany USA, včetně umístění jednoho z prvků tohoto systému na území ČR. Jednoduše řečeno tato dohoda by stanovila, co do věci vložíme a co naopak získáme.

■ ***Jakým způsobem by bylo řešeno právní postavení amerického personálu?***

Přestože nelze předjímat konkrétní závěry jednání o této věci, lze konstatovat, že právní postavení amerického personálu bude vycházet z platných právních dokumentů. Již od roku 2000 je v České republice aplikována Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o právním postavení jejich ozbrojených sil. Tato dohoda – tzv. NATO SOFA – by byla jednoznačně základem též pro řešení právního postavení amerického personálu. Předpokládaná speciální dvoustranná smlouva v této oblasti by pouze rozpracovala jednotlivá ustanovení NATO SOFA. Tento předpoklad rovněž potvrzují naše informace o režimu amerického personálu v jiných státech, kde mají USA své základny. Pro úplnost lze konečně připomenout, že NATO SOFA je do právního řádu ČR implementována též zákonem č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR.

■ ***Došlo by na základě výše uvedených dokumentů k vyneutí území, na kterém by ležela základna USA, ze státního území České republiky?***

Ne. Území základny by i nadále zůstalo součástí státního území České republiky.

V žádném případě tedy nepůjde o tzv. exterioritu, tj. vynětí prostoru základny z územní svrchovanosti ČR. Jako každé jiné území využívané pro vojenské účely by však i tento prostor byl předmětem zvláštní ochrany. S tím souvisí, že by do tohoto prostoru byl omezen přístup soukromých osob. To je však v případě vojenských objektů zcela tradiční a běžný postup, takže by rozhodně nešlo o nějaké nestandardní řešení.

■ ***Pokud by se tedy do prostoru základny dostal český občan bez povolení, kdo by jej stíhal a jaký trest by mu hrozil?***

Taková osoba by byla stíhána českými orgány. Američtí vojáci by ji byli na území své základny oprávněni zadržet, ale vzápětí by byli povinni tuto osobu předat české straně. Výše trestu by pak odpovídala okolnostem konkrétního případu. Vše by záviselo na tom, s jakými úmysly se daná osoba na území základny dostala a jakého činu by se zde dopustila. Obecně tedy nelze přesně na otázku výše trestu odpovědět. Mohlo by se jednat o přestupek či o trestný čin.

■ ***Jakým způsobem by byly řešeny přestupky či trestné činy amerického personálu?***

Protože v řadě případů by mohlo dojít k souběhu jurisdikce České republiky a USA, stanoví NATO SOFA, který ze států může svou jurisdikci uplatňovat přednostně. Jak už bylo zmíněno výše, jakákoliv speciální dvoustranná úprava by z těchto pravidel vycházela. Konkrétně lze říci, že americká strana by měla přednostní jurisdikci, pokud by se jednalo o činy proti majetku základny či jejího personálu, o činy proti jiným příslušníkům tohoto personálu, o činy proti bezpečnosti USA (např. vlastizrada, špionáž, sabotáž či ohrožení utajované informace) anebo o činy spáchané ve službě. Ve všech ostatních případech by přednostní jurisdikci měla česká strana.

■ ***Existují z tohoto pravidla nějaké výjimky?***

Odlišný postup je možný pouze na základě shody obou stran. V konkrétním případě může totiž strana, která nemá přednostní jurisdikci, požádat druhou stranu, aby se svého přednostního práva vzdala. Druhá strana by měla

takovou žádost vstřícným způsobem zvážit, avšak rozhodně nemá povinnost se výkonu své jurisdikce vzdát. Samozřejmě také může dojít k tomu, že konkrétní čin lze stíhat pouze podle práva jednoho ze států – v tomto případě má pak logicky daný stát jurisdikci výlučnou.

■ ***Další citlivou oblastí je problematika škod. Jakým způsobem by se řešily škody způsobené americkým personálem?***

Řešení konkrétní škody by vždy záviselo na tom, zda byla daná škoda způsobena americkým personálem ve službě, a samozřejmě i na tom, komu byla taková škoda způsobena. V zásadě platí, že Česká republika se vzdává nároku na odškodnění v případě, že ke zranění personálu AČR či škodě na majetku v užívání AČR ze strany cizího vojenského personálu dojde ve službě. Pokud ve službě dojde ke škodě na jiném státním majetku (např. silnici), stanoví výši odškodného rozhodce. Jeho rozhodnutí je pak pro obě strany konečné a závazné. Pokud by tato částka v korunách byla (po patřičném přepočtu) nižší než 500,- GBP, nároku na odškodnění se Česká republika vzdává.

■ ***Jak by se ale řešily škody, které by americký personál způsobil během své služby soukromým osobám v České republice?***

V takovém případě by škodu řešily české vojenské orgány, jako kdyby danou škodu způsobil český voják. Americká strana by následně ČR část této částky uhradila. Podle NATO SOFA by se ČR jako přijímající stát podílela na hrazení této částky ze čtvrtiny, a to za předpokladu, že viníkem bude pouze americký voják. Pokud by mezi viníky byli i čeští vojáci, bude ČR odškodnění hradit z poloviny.

■ ***A co škody způsobené mimo službu?***

Vysílající stát – tedy USA – není povinen takové škody řešit. Odpovědnost má jednotlivec, který škodu způsobil. V rámci dobrých vztahů a s ohledem na komplikovanost vymáhání odškodnění od cizinců může nicméně vysílající stát nabídnout dobrovolné odškodnění a s odpovědnou osobou vše řešit samostatně, v rámci svého národního systému. V amerických ozbrojených silách je též zavedenou praxí, že součástí každé větší jednotky je příslušník

odpovědný za řešení škod. Tento tzv. „claims officer“ často odškodní soukromou osobu bez zbytečného prodlení, aby jí nevznikaly sekundární škody (např. ztížení podnikání), a došetření detailů probíhá až následně.

■ ***Kdo by hradil lékařskou péči o příslušníky spojenecké základny?***

Primárně je za lékařské zabezpečení svého personálu odpovědný vysílající stát. NATO SOFA však stanoví, že vyslaní vojáci mají přístup k lékařskému ošetření, včetně hospitalizace, za stejných podmínek jako domácí personál. České právo dokonce v urgentních případech umožňuje bezplatné ošetření vojáků ve vojenských zdravotnických zařízeních. V civilních zařízeních by každopádně američtí vojáci neměli být nijak zvýhodněni.

■ ***Pokud by to vyžadovala situace, mohli by na základně zasahovat čeští hasiči, policisté či zdravotníci?***

Tuto otázku NATO SOFA příliš neřeší. Konkrétní pravidla pro takovou situaci by tedy nezbytně byla předmětem jednání. Předpokládám však, že primární zabezpečení vlastního prostoru základny (včetně ostryhy) si zajistí americká strana v součinnosti s českými vojenskými orgány. Zásah civilních orgánů v krizových případech však jistě nebude vyloučen. Bylo by ostatně proti zájmům americké strany komplikovat vstup hasičům či zdravotníkům, protože jejich vlastní kapacity nebudou schopny řešit každou mimořádnou situaci.

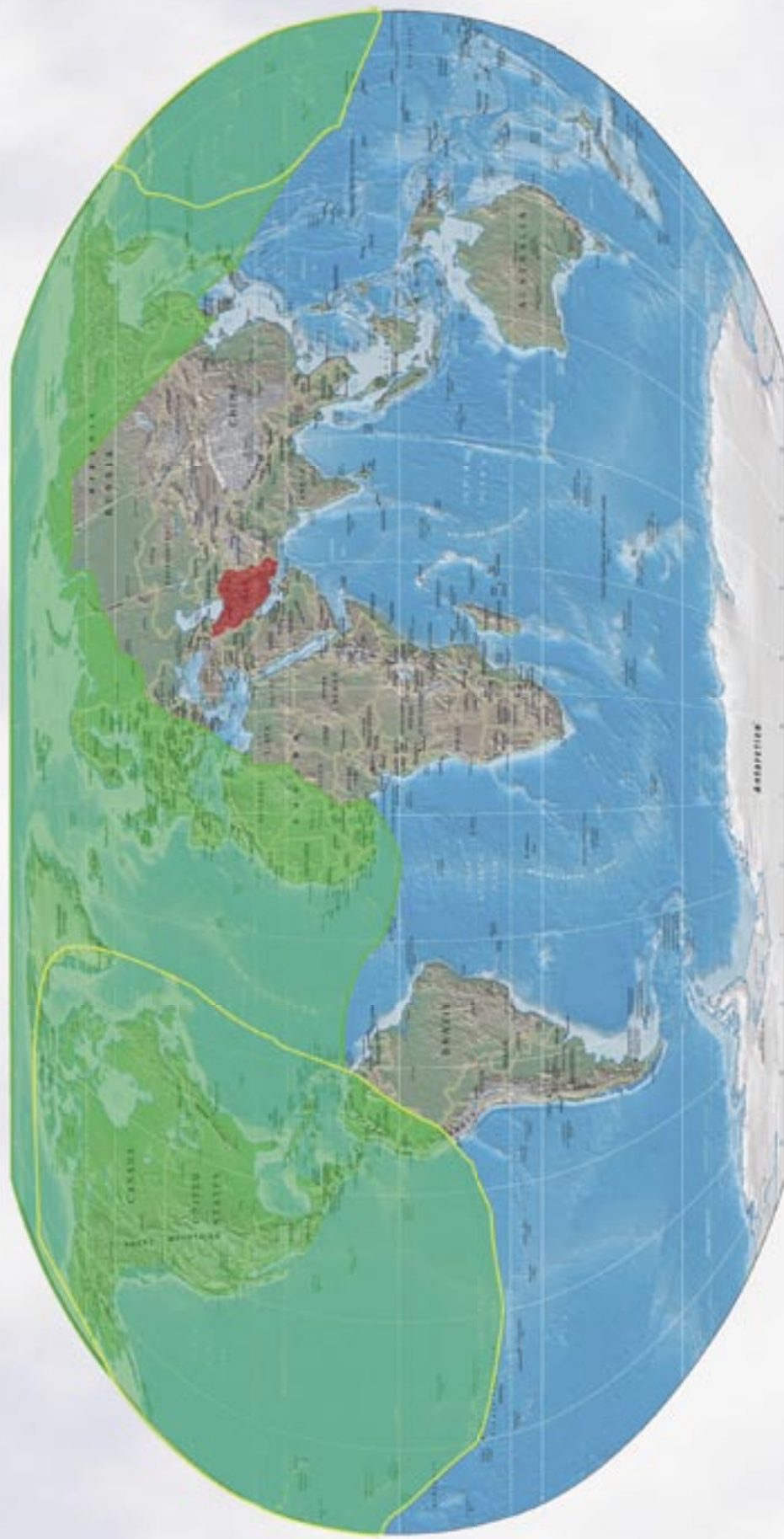
■ ***Závěrem, kdo bude sjednávat smlouvy, o kterých jsme zde hovořili?***

V případě, že ČR přijme nabídku USA na umístění základny, bude vytvořen negociační tým složený ze zástupců Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva obrany. Ke sjednávání jednotlivých dokumentů pak budou nepochybně přizváni též další experti, ať již vojenští či civilní. Každá z připravených smluv bude dále řádně projednána se všemi dotčenými orgány státní správy. Klíčové smlouvy, kterými by byly obecná dohoda o spolupráci v oblasti protiraketové obrany a dohoda o právním postavení personálu základny, budou též schvalovány oběma komorami parlamentu a ratifikovány prezidentem.

Předpokládané rozšíření obranného systému po umístění prvků protiraketové obrany na území střední Evropy

(proti íránské raketové hrozbě)

— stávající pokrytí systému

— předpokládané pokrytí systému